

UNFAILING DEVOTION*

LILIT HOVHANNISYAN

This year marked the 65th anniversary of the “Historical and Philological Journal” of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia. The journal has its specific role in the centuries-old history of the Armenian scientific periodicals. For more than six decades, having gone through a difficult and complicated scientific-research, scientific-organizational and scientific-publishing way, the journal has become not only one of the authoritative publications in the field of Armenian studies, successfully fulfilling its program tasks, but also a well-known school for the preparation of scientific specialists.

The journal was founded in 1958, during the period of the “Khrushchev Thaw” in the USSR that began in the mid-1950s, also the rapid development of the Soviet economy, education and science, and the awakening of Armenian national self-awareness.

The “Historical and Philological Journal” began to be published when the Academy of Sciences of the Armenian SSR already had a periodical of social science and Armenian studies: “Bulletin of the Academy of Sciences of the Armenian SSR: Social sciences”, founded in 1940 [in 1940–1943 it was called “Bulletin” of social and natural sciences (of Armenian branch of the USSR Academy of Sciences), and since 1966, it has been called “Herald of Social Sciences”]. That is why it was more important to clearly define the goals and objectives of the journal.

The first issue of the journal, created by the decision of the Presidium of the Academy of Sciences of Arm. SSR, was published in 1958. It was opened with the introductory article “From the Editorial staff”, in which the program goals and objectives of the new Armenological edition were presented. According to it, the main goal of the journal is to support the discussion and solution of the unelucidated problems and questions in need of scientific scrutiny and reappraisal from the standpoint of modernity in the field of historical-philological sciences. Then, the directions of the activity that have always been primary for the periodical are listed in detail: the elucidation both of the issues of history, language, literature, philosophy, art

* Submitted on 15. XI. 2023, approved for publication on 29. XI. 2023.

and other fields of culture of the Armenian people, the theoretical problems of Armenian studies in general, political, economic and cultural relations of the Armenian people with other peoples, also the contribution to the discussion of scientific problems, the dilatation of creative debates and the publication of originals, reviews, scientific news and information (1958, № 1, pp. 3-4). In addition, one of the most important tasks of the journal is to acquaint Armenian readers abroad with the works of Armenian scientific research institutions, as well as to inform Armenian readers about the works of foreign Armenologists. The main goal of the periodical is to unite Armenian and foreign scientists around the journal and contribute to the further development of Armenian studies with joint efforts. Emphasizing the creation and activity of the Armenological journal of the Academy of Sciences, academician Joseph Orbeli in his letter to the editors on July 28, 1960 evaluates the “Historical and Philological Journal” as a “serious academic journal”, the entry of which into arena was determined by such social prerequisites as universal progress and the aspiration of the Armenian people to value its past.

Such well-known historians and philologists as Babken Arakelyan, Sen Arevshatyan (Secretary-in-Chief), H. G. Grigoryan (Deputy Editor-in-Chief), Suren Yeremyan, Levon Khachikyan, Artashes Karinyan, V. E. Hamazaspyan, Ashot Hovhannisyan, Gurgen Hovnan, Ararat Gharibyan, Vache Nalbandyan were included in the Editorial board of the new periodical established by the decision of the Presidency of the Academy of Sciences. A prominent historian, Vice-president of the Academy of Sciences, Academician Mkrtich Nersisyan was appointed the Editor-in-Chief and supervised the journal for over forty years. Thanks to his efforts, the journal has become the most prestigious Armenological periodical with international recognition. After his death in 1999, this post was entrusted to Academician of NAS RA, prominent historian Vardges Mikaelyan. In 2005, after his decease, one issue of the journal was edited by the Doctor of historical sciences Paruyr Muradyan; the next was edited by the Deputy Editor-in-Chief and Secretary-in-Chief of the journal, Doctor of philological sciences Anushavan Zakaryan. In 2006 the well-known philologist-folklorist, Corresponding member of the NAS RA Sargis Harutyunyan was elected Editor-in-Chief of the journal. Since June 13, 2018, the periodical has been headed by A. Zakaryan. And Academician of the NAS RA Ashot Melkonyan is the Chairman of the Editorial board of the same journal. They are both elected by the Presidium of NAS RA.

During the past years, the journal’s Editorial board included such famous Armenologists and Orientalists as: Boris Piotrovsky, Ilia Abuladze, Vlad Bănăţeanu, Aram Ghanalanyan, Karo Ghafadaryan, Gevorg Jahukyan, Edvard Jrbashyan, Gagik Sargsyan, Gevorg Brutyan, Emanuel Pivazyan, Hrach Bartikyan, Vardan Devrikyan. Currently, the Editorial board consists of: Academician of the NAS RA Ashot Melkonyan (Chairman), Correspondent members of the NAS: Aelita Dolukhanyan (Deputy Editor-in-Chief), Levon

Abrahamyan, Pavel Avetisyan, Murad Hasratyan, Henrik Hovhannisyan, Doctors of philology: Professor Samvel Muradyan, Victor Katvalyan, Anushavan Zakaryan (Chief Editor), Doctors of historical sciences: Professor Nikolay Hovhannisyan, Vahan Ter-Ghevondyan, Foreign members of the NAS, Professors: Gevorg Bardakchyan and Abraham Teryan (USA), Levon Zekiyan (Italy), Anahit Tonapetyan (France). Styopa Petoyan is the Secretary-in-Chief of the journal.

Throughout its existence, "Historical and Philological Journal" has been steadily published with content consistent with its program objectives and tasks. From the first issue of the periodical, its content structure was also formed and has been preserved the same for years. The sections and subsections of the journal ("Articles", "Reports", "Debates", "Historical and cultural reviews", "Publications", "Discussions", "Reviews", "Armenian Diaspora Life", "Our honoured scholars", "Scientific news", "Scientific life", "Our Jubilees", "Letter to the Editorial board") were subsequently subjected to some additions and adjustments. The works of Armenian and foreign specialists, in which the various problems of history, literature, language, folklore, ethnography, archeology, lithography, philosophy, law, arts, architecture of the Armenian people in different eras, as well as the important scientific and cultural events in Armenia, Diaspora and abroad are analyzed, the life and activities of prominent Armenologists are presented, and are included in sections of articles, reports, publications and discussions (previously: debates). The journal has a significant contribution to the field of Caucasian studies, Oriental studies, and Byzantine studies. As a periodical with wide scientific coverage, "Historical and Philological Journal" always focuses on problems of general cultural and historical interest, which further expands the journal's scientific field of view. It should be noted that the materials published in the journal are distinguished by a rich source and historiographical base.

Unpublished letters from prominent figures in science and culture, as well as archival documents of various kinds are regularly published, important publications of Armenian, oriental and general cultural significance are analyzed, the historical and cultural life of Armenian colonies is comprehensively elucidated, information about important anniversaries, Armenian and international conferences is presented in sections "Reviews", "Our Jubilees", "Scientific life" and "News" (previously: "Scientific news", "Scientific information") of the journal.

The editors of "Historical and Philological Journal" are also consistent in publishing new sources, materials summarizing the results of archaeological excavations, and newly discovered bibliographic documents. The editors of the periodical, showing high professionalism and dedication to their work, managed to gather around the journal many Armenian and foreign scientists from Armenia, Transcaucasia, Russia, Ukraine, Moldova, Europe, the countries of the Near and Middle East, and America. Thanks to this, "Historical and Philological Journal" not only successfully completed its

tasks, but also contributed to the development of creative discussions, the establishment of scientific connections and cooperation in the field of studying Armenian history and culture. The following foreign scientists have collaborated with the journal: D. Angelov, V. Guzelev from Bulgaria, L. Motalova from Czechoslovakia, V. Bănăţeanu (for many years he was also a member of the Editorial Board) from Romania, J. F. Bonfante, V. Pisani, P. Cuneo, A. Alpago-Novello, J. Longo, Al. Orengo from Italy, F. Feydit, J.-P. Mahé, Ch. Renu from France, R. Thomson, J. Greppin, R. Jacobson, D. Stronach, E. R. Anderson from the USA, St. Michael, M. Stone from the Netherlands, J. J. Wittenberg from Belgium, E. Schutz, J. Trocani, E. Kibshan from Hungary, H. Walter Paul from Germany, V. Toporov, O. Shirokov, T. Ismayilova, A. Tereshchenko and Y. Baranov from Russia, I. Kripyakevich, N. Rashban, S. Averbuch, A. Zinczenko, S. Y. Dashkevich, A. Bozhko and I. Hayuk from Ukraine, I. Abuladze (he was also a member of the Editorial Board) D. Chkhikishvili, G. Melikishvili from Georgia, Vl. Besolov from the Republic of North Ossetia-Alania, M. Malek Mohammad and A. Yahyamasih from Iran, B. Bilmez from Turkey and many others. Such a large inclusion of authors proves that the journal has achieved wide international recognition and enjoys a high scientific reputation. The attitude of high trust and respect towards the journal in the international scientific circles has been reflected in many letters addressed to the Editors of the periodical by famous scientists from different countries, and in articles of appreciation on the subject published in Soviet and foreign newspapers and journals.

The financial support of “Calouste Gulbenkian Foundation” and the Head of its Armenian department – Honorable Doctor of the NAS RA Z. Yekavyan greatly contributed to the publication of the “Historical and Philological Journal” in 1997–2009.

Since its inception, “Historical and Philological Journal” has presented itself to the reader as a bilingual periodical with a circulation of 1500–2400 printing units, in which materials were published in Armenian and Russian with summaries in relevant languages. Currently, summaries in English are also attached to them, thanks to which the general content of the materials published in the periodical has become accessible to a much larger number of foreign-language readers. Moreover, the title page and contents of the periodical are currently being created in English as well. Also, the number of English articles included in different issues of the periodical is increasing. Being published in “Historical and Philological Journal” has always been an honor for the senior and middle, as well as the younger generations of scientists. Unfortunately, in the last thirty years, the republic’s scientific journals faced obstacles of a different nature and difficult to overcome, starting from financial shortages to maintaining the periodicity of the publication, decreasing circulation, impossibility of paying royalties, and therefore, objective and subjective circumstances related to sourcing and ordering articles. Regardless of those circumstances, “Historical and

Philological Journal” maintains its scientific reputation, which is the most difficult thing in our reality. This implies maintaining and raising the scientific level of the journal, involving young researchers in the composition of the Editorial board, as well as more daring attitude towards the revision of old and hardened views and ideas in historiography and philology by developing the directions for debate and discussion.

“Historical and Philological Journal” overcomes all difficulties with honor. Today, although the number of the printing units of the journal has decreased (250 copies), it reaches its readers worldwide as in the past. Another remarkable fact: until 1990, 4 issues of the Journal were published annually, in 1991–1997 – 1 or 2 issues, up to 2000 there were united issues, and in 2000 the three-month Journal turned into a four-month periodical, and 3 issues are published annually at real time.

Over the past 65 years, 223 major issues of the “Historical and Philological Journal” have been published, each with a volume of 15-20 presses, on average, 25 articles have been included in each issue, that is, during its existence, the journal has presented the reader with about 6100 print units.

In 1983, in Armenian and Russian, and in 2009 in Armenian, Russian and English, the bibliographic lists of the “Historical and Philological Journal” for the years 1958–1982 and 1983–2007 were published. The number of publications listed, respectively 2828 and 1909 units, represents the development directions and scientific research processes of Armenian studies and other related scientific fields for more than half a century. By the way, the bibliographic list of “Historical and Philological Journal” for the years 1983–2007 was published with the funds of “Calouste Gulbenkian Foundation”.

“Historical and Philological Journal” has a special significance in the centuries-old history of the Armenian periodical press. It also stands out among the periodical scientific publications of the Republic of Armenia as an authoritative periodical for Armenian studies. The long-term experience of the staff, the stable traditions, the ability to properly present the achievements of Armenian studies to the reading public oblige the editors to constantly maintain the journal’s scientific rating. And this is done in the last decades with a small salary, thanks to great efforts, hard and stressful editorial-proofreading work. Nevertheless, summoning up the activities of the “Historical and Philological Journal” over the past six and a half decades, it may be surely stated: this Armenological periodical of the NAS RA has brought together a large number of Armenologists from the Homeland and foreign countries around itself, and has done effective work to realize its program goals and objectives. It should also be noted that several generations of Armenologists have found their self-affirmation in the very pages of this journal. “Historical and Philological Journal” is currently known as renowned organ of Armenian studies and gained universal recognition in our country and abroad. To imagine Armenology without this journal is hardly ever possible. At present, in the conditions of independent statehood, when the importance of Armenian studies in the Republic of Armenia has much risen

and has become one of the orientations of state political and national security, we believe that the new upsurge of the editorial work and the moral and financial care of the state should also be pursued.

Congratulating the Editorial staff of the “Historical and Philological Journal”, members of the Editorial board, the entire author’s staff and the scientific community on the occasion of the 65th anniversary of the publication of the periodical and wishing new successes, we fully hope that the periodical will continue to make a significant contribution to the development of modern Armenian studies staying faithful to its vocation.

Lilit Hovhannisyan – Candidate of Sciences in History, Senior Researcher at the Department of History of the Armenian Question and Armenian Genocide at the NAS RA Institute of History, Associate Professor at the Ijevan branch of YSU and the International scientific and educational center of the NAS. Scientific interests: the main issues of history and historiography of the Armenian question and Genocide of Armenians. Author of 2 monographs, 5 methodical textbooks and about 50 articles. lilithovhannisian@yahoo.com; l_hovhannisyan@ysu.am; lilit.hovhannisyan@isec.am

ԱՆՄՆԱՑՈՐԴ ՆՎԻՐՈՒՄ

(«Պատմաբանասիրական հանդես»-ի 65-ամյակի առթիվ)

ԼԻԼԻԹ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ա մ փ ո փ ու մ

Հայ պարբերական մամուլի դարավոր պատմության մեջ առանձնահատուկ տեղ է գրավում ՀՀ ԳԱԱ «Պատմաբանասիրական հանդեսը»: Ավելի քան վեց տասնամյակ անցնելով բարդ ու դժվարին հետազոտական, գիտակազմակերպչական և գիտահրատարակչական ուղի՝ ամսագիրը դարձել է իր ծրագրային խնդիրները հաջողությամբ իրականացնող հայագիտական հեղինակավոր պարբերականներից մեկը, նաև՝ գիտական կադրեր պատրաստող հայտնի դպրոց:

Հիմնական նախագահության որոշմամբ ստեղծված ամսագրի առաջին համարը լույս է տեսել 1958 թ.: Նրա «Խմբագրության կողմից» ներածական հոդվածում ներկայացված էին հայագիտական նոր պարբերականի ծրագրային նպատակներն ու խնդիրները: Հանդեսի խմբագրական կոլեկտիվի կազմում ընդգրկվեցին անվանի պատմաբաններ ու բանասերներ: Նրա գլխավոր խմբագիր նշանակվեց ակնափոր պատմաբան, ակադեմիայի փոխնախագահ, ակադեմիկոս Մկրտիչ Ներսիսյանը, ով ավելի քան 40 տարի ղեկավարել է ամսագիրը: 1999 թ. Մ. Ներսիսյանի մահից հետո, այդ պաշտոնը վստահվեց ակադեմիկոս, անվանի պատմաբան Վարդգես Միքայելյանին: Վերջինիս մահից հետո՝ 2005 թ., հանդեսի մեկ համար լույս է տեսել պատմական գիտությունների դոկտոր Պարույր Մուրադյանի, մեկն էլ՝ հանդեսի գլխավոր խմբագրի տեղակալ, պատասխանատու քարտուղար, բանասիրական գիտությունների դոկտոր Անուշավան Զաքար-

յանի խմբագրությունը: 2006 թ. Հանդեսի գլխավոր խմբագիր ընտրվեց ԳԱԱ թղթակից անդամ, հայտնի բանագետ-բանասեր Սարգիս Հարությունյանը: 2018 թ. Հունիսից «Պատմաբանասիրական հանդեսի» գլխավոր խմբագիրն Անուշավան Զաքարյանն է, խմբագրական խորհրդի նախագահը՝ ակադեմիկոս Աշոտ Մելքոնյանը: Նրանք ընտրվել են ԳԱԱ նախագահության կողմից:

Ամսագրի առաջին համարից ձևավորված և պահպանված բաժինների ու ենթաբաժինների կառուցվածքը տարիների ընթացքում միայն լրացվել է և ճշգրտվել: Նյութերը հրատարակվում են հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն, դրանց կցվում են ռուսերեն, անգլերեն և հայերեն ամփոփումներ: Ներկայումս պարբերականը լույս է տեսնում չորս ամիսը մեկ անգամ: Արդեն լույս է տեսել 223 համար, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի 15–20 մամուլ ծավալ: Դրանցում զետեղված է միջին հաշվով 25 անուն նյութ, այսինքն՝ իր գոյություն ընթացքում ամսագիրն իր ընթերցողին ներկայացրել է շուրջ 6100 տպագիր միավոր:

Հանդեսը տարածվել է 1500–2400 տպաքանակով (ներկայումս՝ 250) ոչ միայն Հայաստանում, այլև՝ արտասահմանում: Գոյություն 65 տարիների ընթացքում ՀՀ ԳԱԱ «Պատմաբանասիրական հանդեսն» իր շուրջն է համախմբել բազմաթիվ հայագետների աշխարհի տարբեր ծայրերից՝ կատարելով բեղմնավոր աշխատանք Հայոց պատմության, լեզվի, գրականության, մշակույթի, փոխադասության և գիտության այլ բնագավառների կարևոր հիմնահարցերի ուսումնասիրման ուղղությամբ: Հանդեսի էջերում լուսաբանվել են նաև արևելագիտության, կովկասագիտության, պատմագիտության և բանասիրության խնդիրներ, Հայաստանի ու հարևան երկրների տնտեսական, քաղաքական և մշակութային կապերի ու հարաբերությունների պատմության, Սփյուռքի գիտական, հասարակական-քաղաքական և մշակութային կյանքի հարցեր: 1997–2009 թթ. «Պատմաբանասիրական հանդեսը» հրատարակվել է «Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնադրամի» և նրա հայկական բաժանմունքի ղեկավար, ՀՀ ԳԱԱ պատվավոր դոկտոր Զավեն Եկավյանի ֆինանսական օժանդակությամբ: Նշենք, որ ամսագրի երկրորդ մատենագիտական ցանկի հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն (առաջինը վերաբերում է 1958–1982 թթ., հրատարակվել է 1983 թ. հայերեն և ռուսերեն) հրատարակությունը, որում ընդգրկված են 1983–2007 թթ., նույնպես ֆինանսավորվել է այս հիմնադրամի կողմից:

Վերջին տասնամյակներում ամսագիրն ունի ֆինանսական խնդիրներ և ղեկավարություններ՝ կապված հրատարակության պարբերականության պահպանման, տպաքանակի կրճատման, հոնորար վճարելու անհնարինություն, ըստ այդմ՝ հոգվածների հայթայթման ու պատվիրման, աշխատակիցների ցածր աշխատավարձի հետ: Եվ այս ամենն անկախ պետականության պայմաններում, երբ հայագիտությունը ռազմավարական ուղղություն է մեր երկրի համար և ունի գործնական մեծ նշանակություն:

Ներկայումս անհնար է պատկերացնել հայագիտությունն առանց «Պատմաբանասիրական հանդեսի»՝ ծանրակշիռ պարբերական հրատարակության, որը լայն ճանաչում ունի թե՛ մեր երկրի և թե՛ արտերկրի գիտական հանրության շրջանում:

Լիլիթ Հովհաննիսյան – պ. գ. թ., ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի Հայկական Հարցի և Հայոց ցեղասպանության պատմության բաժնի ախպար գիտաշխատող, ԵՊՀ Իջևանի մասնաճյուղում և ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնի ղեկավար: Գիտական հետաքրքրությունները՝ Հայկական Հարցի և Հայոց ցեղասպանության պատմության ու պատմագրության հիմնահարցեր: Հեղինակ է 2 մենագրության, 5 գիտամեթոդական ձեռնարկի և շուրջ 50 հոդվածի:
lilithovannisian@yahoo.com; l_hovhannisyan@ysu.am; lilit.hovhannisyan@isec.am

БЕЗЗАВЕТНАЯ ПРЕДАННОСТЬ
(К 65-летию «Историко-филологического журнала»)

ЛИЛИТ ОГАНИСЯН

Р е з ю м е

В многовековой истории армянской периодической печати особое место занимает «Историко-филологический журнал» Национальной академии наук Республики Армения. На протяжении более шести десятилетий, пройдя трудный и сложный научно-исследовательский, научно-организационный и научно-издательский путь, журнал стал одним из авторитетных арменоведческих изданий, успешно выполняющим свои программные задачи, также – известной школой подготовки научных кадров.

Первый номер журнала, созданного решением Президиума Академии наук АрмССР, вышел в 1958 г. Он открывался вступительной статьей «От редакции», в которой были представлены программные цели и задачи нового арменоведческого издания. В редколлегию журнала вошли видные историки и филологи. Главным редактором журнала был назначен выдающийся историк, вице-президент Академии наук, академик Мкртыч Нерсисян, который свыше сорока лет руководил журналом. После кончины М. Нерсисяна в 1999 г. эта должность была доверена академику НАН РА, видному историку Вардгесу Микаеляну. С уходом В. Микаеляна из жизни в 2005 г. один номер журнала вышел под редакцией доктора исторических наук П. Мурадяна, а следующий – под редакцией заместителя главного редактора, ответственного секретаря, доктора филологических наук Анушавана Закаряна. В 2006 г. главным редактором журнала был избран известный филолог-фольклорист, член-корреспондент НАН РА Саргис Арутюнян. С июня 2018 г. главным редактором периодического издания является А. Закарян: он избран Президиумом НАН РА. Редакционный совет того же издания возглавляет академик НАН РА Ашот Мелконян.

Принятая с первого номера журнала и сохранявшаяся на протяжении последующих лет структура – разделы и подразделы – впоследствии подверглась некоторым дополнениям и уточнениям. Материалы публикуются на армянском, русском и английском языках, с приложением резюме на

Филологический журнал • Историко-филологический журнал • Historical and Philological Journal • 2023 № 3

Филологический журнал • Историко-филологический журнал • Historical and Philological Journal • 2023 № 3

Филологический журнал • Историко-филологический журнал • Historical and Philological Journal • 2023 № 3

Филологический журнал • Историко-филологический журнал • Historical and Philological Journal • 2023 № 3